

Revista Calității în Instituțiile de Învățământ Superior

Anul 2014, Vol. 1, Nr. 1

pagina revistei:

<http://www.quality.uaic.ro/index.php?page=revista&detail=despre>

CĂTRE UN ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR ECONOMIC BAZAT PE EXPERIENȚE DE ÎNVĂȚARE

Carmen Păunescu¹, Hadad Shahrazad², Ramona Cantaragiu³, Oana Găucă⁴, Alexandra Pascu⁵

Rezumat

Personalizarea educației devine o opțiune din ce în ce mai evidentă pentru universitățile orientate către managementul total al calității, iar acest lucru solicită flexibilitate și reacții rapide din partea universităților. Drept răspuns, universitățile devin tot mai centrate pe rezultatele învățării și pe dezvoltarea de competențe recunoscute de către angajatori. Prezenta lucrare are drept obiectiv prezentarea dintr-o perspectivă integratoare a conceptului de învățământ centrat pe student, ca un cumul de practici și experiențe de învățare care dezvoltă latura profesională a individului și conturează personalitatea acestuia. Cercetarea explorează bunele practici privind învățământul bazat pe rezultatele învățării și centrat pe student în facultățile cu profil economic din opt universități din România. Cercetarea s-a realizat prin consultarea paginilor web ale universităților și facultăților incluse în analiză. Domeniile standard de analiză pentru fiecare facultate au inclus: tipul și conținutul programelor de studii oferite la nivelul celor trei cicluri de învățământ, organizarea cercetării și modalitățile de diseminare a rezultatelor acesteia și serviciile oferite studenților, inclusiv activitățile extracurriculare. Rezultatele analizei confirmă faptul că universitățile cercetate au depus eforturi dedicate și concentrate pentru a reorganiza curricula în concordanță cu cerințele pieței muncii și pentru a crește calitatea procesului educațional, în ansamblul acestuia. Cu toate acestea, practicile de învățare centrată pe student sunt disipate și destul de restrânse la nivelul programelor de studii. Ca rezultat al acestei analize, în lucrare sunt prezentate diverse măsuri pe care le pot lua în considerare universitățile pentru asigurarea extinderii practicilor de învățare activă la nivelul tuturor programelor de învățământ.

Cuvinte cheie: Învățare activă, Învățământ bazat pe rezultatele învățării, Învățământ centrat pe student, Universități/ facultăți cu profil economic, Factori ai schimbării.

Clasificare JEL: I21, I23, M10.

1. Introducere

Viitorul învățământului superior reprezintă o preocupare intens conștientizată la nivel european și internațional. Firesc, se pune problema modului în care schimbările din universități vor ține pasul cu tendințele și schimbările din economie. Tema necesității schimbării nu mai este pusă

¹ Academia de Studii Economice din București, Piața Romană, nr. 6, 010374, București, Romania, carmen.paunescu@fabiz.ase.ro.

² Academia de Studii Economice din București, hadad.shahrazad@gmail.com.

³ Academia de Studii Economice din București, ramona_cantaragiu@yahoo.com.

⁴ Academia de Studii Economice din București, gaucaoana@yahoo.com.

⁵ Academia de Studii Economice din București, ioana.pascu@gmail.com.

în discuție, fiind deja conștientizată și internalizată. Analizele și studiile în domeniu încearcă să identifice, cât mai fidel, factorii schimbării prezenți în ecosistemul universității și modificările pe care aceștia le produc, configurând ceea ce se numește “Universitatea Viitorului” (Clark, 2004). Astfel de studii sunt realizate, deopotrivă, de către universități, organizații internaționale (OECD, UE) sau companii, care publică rapoarte ample referitoare la schimbările care pot afecta învățământul superior (OECD, 2010). Toate aceste eforturi au drept scop oferirea decidenților politici a elementelor suport pentru fundamentarea politicilor publice vizând învățământul superior (Da Costa et al., 2008).

Pentru universități schimbarea nu pare să fie o noutate. De-a lungul timpului s-a dovedit că instituțiile de învățământ superior ocupă un loc de frunte între cele mai flexibile instituții sociale, mereu deschise spre perfecționare și spre creșterea valorii adăugate societății pe care o deservesc. Ca o dovadă de netăgăduit, asistăm astăzi la o diversificare a formelor și tipurilor de învățământ superior, de la universitatea tradițională la cea virtuală, de la un învățământ clasic bazat pe transfer de cunoștințe la unul bazat pe rezultatele învățării și centrat pe student.

Numeroase studii privind viitorul învățământului superior românesc evidențiază potențialul universității de adaptare la cerințele individuale ale stakeholderilor, cu precădere ale studenților, ca fiind cheia creării de valoare și atragere de resurse în universități (Neșțian, 2013). Personalizarea educației apare ca o opțiune din ce în ce mai evidentă în universitățile orientate către managementul total al calității, iar acest lucru solicită flexibilitate și reacții rapide din partea universităților. Drept răspuns, universitățile devin tot mai centrate pe rezultatele învățării și pe dezvoltarea de competențe solicitate de către piață și recunoscute de către angajatori.

Internaționalizarea și globalizarea pieței muncii au determinat o schimbare esențială în ceea ce privește necesarul și cererea de competențe pentru absolvenții de învățământ superior. Alături de competențele profesionale, se solicită, din ce în ce mai mult, abilități foarte bune de comunicare, abilități antreprenoriale, cunoștințe solide de limbi străine, dar și competențe culturale. Desigur, la acestea se pot adăuga alte abilități care conturează, în final, profilul viitorului absolvent de învățământ superior: abilități analitice și sintetice, ingeniozitate practică, creativitate, standarde etice ridicate, rezistență fizică și psihică, flexibilitate, agilitate, inițiativă, abilități de conducător, disponibilitatea de a învăța permanent (Rauhvargers, 2004; Holland, 2009). Asemenea competențe și abilități formează capitalul educațional al individului, care se creează și se dezvoltă atât în cadrul sistemului educațional formal, cât mai ales în cadrul educației non-formale, prin experimentarea unor metode de învățare multiple și diverse.

Prezenta lucrare are drept obiectiv prezentarea dintr-o perspectivă integratoare a conceptului de învățământ centrat pe student, ca un cumul de practici și experiențe de învățare care dezvoltă latura profesională a individului și conturează personalitatea acestuia. Totodată, lucrarea urmărește identificarea măsurilor care se impun pentru generalizarea practicilor de învățare activă la nivelul tuturor ciclurilor de studii ale învățământului universitar.

2. Context general

Universitățile sunt structuri dinamice care se modifică în mod continuu, în funcție de schimbările survenite în mediul intern și extern, fie că este vorba de progresul științific și

tehnologic, scăderea demografică sau politicile privind personalul didactic și de cercetare. Învățământul superior tradițional de astăzi este pus în fața a două provocări majore: pe de o parte, universitățile se confruntă cu un deficit de resurse care le obligă să crească taxele de școlarizare, să participe la competiții pentru a susține activitatea de cercetare și inovare, să valorifice pe piață și să exploateze rezultatele cercetării și să atragă fonduri prin alte mijloace alternative (donatii, sponsorizări etc.); pe de altă parte, universitățile nu pot supraviețui de sine-stătător, astfel încât acestea au obligația de a colabora cu celelalte instituții de învățământ superior, cu mediul de afaceri, cu organismele guvernamentale și non-guvernamentale și cu societatea în ansamblul ei (Etzkowitz și Leydesdorff, 1997). Totodată, universitățile devin importante bazine de cercetare și învățare, într-un mediu economic global aflat în era tehnologiei informației, iar inovațiile stau la baza creării economiei competitive și inteligente. Astfel, pentru a răspunde noilor provocări ale lumii contemporane, universitățile trebuie să-și regândească și să-și reproiecteze modul de organizare și de funcționare, fără a renunța însă la principiile și valorile fundamentale care le definesc (Gumport, 2000; Bleiklie și Kogan, 2007).

În noul context economic global, guvernanta universitară își propune o mai bună integrare a universității în economie, prin oferirea de programe de studii adaptate condițiilor economice actuale, într-o societate a cunoașterii, super-tehnologizată și informatizată. Masificarea învățământului superior din România solicită regândirea în detaliu a întregului proces educațional, a procesului de cercetare științifică, a relațiilor cu studenții și ceilalți purtători de interese ai universității, precum și reproiectarea modului de organizare a facultăților și a altor entități organizatorice ale universității, dar și focalizarea către perfecționarea continuă a corpului profesoral.

În momentul de față, principalele provocări cărora trebuie să le facă față universitățile din România, pentru îmbunătățirea capacității lor de inovare și pentru a răspunde exigențelor societale în creștere, sunt legate de (European Commission, 2011): insuficienta concentrare în poli de excelență capabili să concureze pe plan național, european și internațional; insuficienta cercetare inter-, multi- și trans-disciplinară focalizată pe nevoile de inovare; lipsa unor modele eficiente de guvernanta și management al cercetării și educației; costurile ridicate ale brevetării; mobilitatea redusă a corpului profesoral, a cercetătorilor și a studenților.

Principalele tendințe înregistrate în învățământul superior la nivel internațional, cu impact vizibil asupra dezvoltării strategice a universităților din România sunt (Altbach et al., 2009; Salmi, 2009; Drechsler și Wiesner, 2012): mobilitatea ridicată a corpului profesoral și a studenților; promovarea internaționalizării învățământului superior, precum și a educației transnaționale; creșterea numărului studenților nontradiționali (spre exemplu, studenți de alte vârste față de cele atribuite unui anumit ciclu de învățământ sau persoane în căutare de forme alternative de învățământ sau experiențe de învățare activă în paralel cu educația formală); creșterea importanței acordate învățământului centrat pe student; promovarea caracterului inter-, multi- și transdisciplinar al actului educațional; creșterea importanței acordate dezvoltării competențelor transversale; creșterea rolului tehnologiei în procesul educațional; creșterea importanței acordate monitorizării parcursului profesional al absolvenților; modificarea schemelor de finanțare a instituțiilor de

învățământ superior, modificarea legislației, promovarea dimensiunii sociale a învățământului superior.

În ceea ce privește contextul național, în definirea direcțiilor de dezvoltare și de creștere a competitivității universităților din România trebuie luată în considerare o serie de factori precum: schimbările legislative frecvente și impactul direct al acestora asupra numărului de studenți, asupra calității procesului educațional și asupra finanțării instituției; calitatea precară, în multe cazuri, a învățământului preuniversitar; declinul demografic și scăderea numărului de absolvenți de liceu; numărul mare de universități, publice și private, și programe de studii cu specializări similare; necesitatea corelării permanente, anticipative, a teoriei cu practica în proiectarea programelor de studii și a planurilor de învățământ; transformările de pe piața muncii și necesitatea armonizării sistematice a calificărilor obținute de către absolvenții unei universități cu cerințele pieței muncii; autonomia relativă a universităților privind politicile de resurse umane și lipsa unui sistem de evaluare unitar și coerent care să stimuleze și să recompenseze performanța reală; diminuarea și instabilitatea fondurilor publice alocate cercetării științifice.

Extinderea învățământul superior privat în detrimentul celui public, alături de apariția de noi forme de pregătire universitară (universități 100% online), inclusiv apariția unor programe de studii echivalente oferite de către companii sau de organizații locale (regionale), conduc la creșterea competiției pe piața ofertei educaționale, dar nu neapărat la creșterea calității serviciilor educaționale oferite. De asemenea, discrepanțele în ceea ce privește relevanța rezultatelor învățării în învățământul public și cel privat vor persista din cauza inexistenței unui set unitar de indicatori pentru evaluarea programelor de studii cu scopul determinării măsurii în care competențele declarate de universități, respectiv achiziționate de către absolvenți, sunt reale. Totodată, acest decalaj se produce ca urmare a lipsei unei abordări integratoare a tuturor ciclurilor de studii, lucru posibil prin dezvoltarea unui set unitar de indicatori pentru evaluarea competențelor dobândite în învățământul preuniversitar și apoi, succesiv, în cadrul ciclului de licență în corelație cu ciclul de masterat și ciclul de doctorat. Mai mult, ca efect al globalizării pieței forței de muncă, necesitatea dezvoltării de noi competențe determină creșterea cererii de programe de formare permanentă în diverse domenii de specializare. Necesitatea cuprinderii în procesul educațional a tuturor, a integralității individului și a tuturor formelor de educație determină proiectarea și organizarea educației în perspectiva desfășurării sale pe toată durata vieții.

3. Învățământ centrat pe student

Conceptul de „învățământ centrat pe student” este intens utilizat în prezent, dar originile acestuia se regăsesc încă de la începutul secolului al 20-lea. Pentru prima dată a fost menționat de către Frank Herbert Hayward, în 1905, în lucrarea *“The educational Ideas of Pestalozzi and Frobel”*, pentru ca, mai târziu, conceptul să fie asociat cu nume precum Carl Rogers (prin raportarea la teoria educației elaborată în anii '80), Piaget (care pune accent pe învățarea evolutivă, conform specificului vârstei) și Malcolm Knowles (care evidențiază rolul învățării îndreptate către sine) (O’Neill și McMahon, 2005). Ca urmare, învățământul centrat pe student nu presupune ca studentul să învețe ceea ce consideră profesorul, ci profesorul trebuie să coordoneze activitatea

studentului, să-l ghideze în ceea ce privește dezvoltarea, respectiv maturizarea sa intelectuală și să acționeze ca un facilitator.

Conform lui Bunning (2006), "*învățarea poate fi definită ca ansamblul de schimbări în comportament rezultate din acumularea de experiență*". Astfel de abordări ale învățământului, bazate pe rezultatele învățării, sporesc relevanța sistemului educațional pentru piața forței de muncă, dar și pentru studenți.

Literatura de specialitate asociază diverse caracteristici ale procesului de învățare pentru a defini conceptul de învățământ centrat pe student, precum: învățământ flexibil („*flexible learning*”) – concept introdus de Taylor (2000), învățarea bazată pe experiență („*experiential learning*”) – concept explicat de Burnard (1999) sau învățarea autodirijată („*self-directed learning*”) – concept prezentat de O’Neill și McMahon (2005).

Un pas important în definirea (chiar dacă nu explicită) a învățământului centrat pe student l-a constituit Convenția de la Bologna, prin care s-a evidențiat faptul că Europa nu este definită doar de moneda unică Euro, de sistemul bancar european și de economia europeană (având în vedere pașii întreprinși în direcția realizării Uniunii Monetare Europene). Europa trebuie să se bazeze și pe o dezvoltare a sa intelectuală, culturală, socială, științifică și tehnologică. Acestea sunt doar câteva dintre punctele de vedere formulate de miniștrii educației în 1998.

Învățământul centrat pe student este baza și precursorul învățării pe tot parcursul vieții. Conform Organizației Europene a Studenților și a asociației Education International, învățământul centrat pe student “*reprezintă atât o mentalitate, cât și o cultură în interiorul unei instituții de învățământ superior și este o abordare a învățării amplu înrudită și susținută de teoriile constructiviste ale învățării. Învățământul centrat pe student este caracterizat prin metode inovative de predare care au drept scop promovarea învățării prin comunicare cu profesorii și cu alți studenți implicați în procesul de învățare, metode ce consideră studenții participanți activi la propria învățare, dezvoltându-le abilități transferabile, cum ar fi: soluționarea problemelor, gândirea critică și gândirea reflexivă.*” (Education International și European Student’s Union, 2010).

Învățământul centrat pe student este bazat pe constructivism, teorie în care studentul își construiește și reconstruiește cunoștințele pentru a putea dobândi o mai bună înțelegere și sedimentare a acestora. Totodată, învățământul centrat pe student este adiacent învățării transformatoriale, care presupune un proces de schimbare calitativă în cel care învață printr-un proces continuu de transformare în care se pune accentul pe dezvoltarea și întărirea abilităților celui care învață, dezvoltându-i spiritul critic (Kember, 2008).

Potrivit Organizației Europene a Studenților și a asociației Education International (2010), învățământul centrat pe student este caracterizat prin următoarele principii de bază: a) *Învățământul centrat pe student necesită un proces reflexiv continuu*: în condițiile generațiilor www este nevoie de o permanentă adaptare a metodelor de instruire-învățare, a infrastructurii necesare desfășurării procesului educațional, toate acestea contribuind la o stimulare a gândirii critice a studenților; b) *Învățământul centrat pe student nu propune o soluție de tipul ‘One-Size-Fits-All’*: acest principiu pornește de la faptul că profesorii sunt diferiți, studenții sunt diferiți, după cum și temele abordate la nivelul instituțiilor de învățământ superior sunt diferite și impun metode diferite de abordare; c)

Fiind personalități diferite, automat studenții au stiluri diferite de învățare, nevoi și interese diferite, experiențe și cunoștințe acumulate diferite; d) Eficiența învățământului centrat pe student este dată de posibilitatea de a alege; studenții trebuie să aibă control asupra a ceea ce vor să învețe; e) Învățământul centrat pe student trebuie să se bazeze pe activități care să determine studentul să gândească, să analizeze și nu să reproducă un anumit aspect; f) Învățământul centrat pe student este bazat pe parteneriatul profesor-student.

Astfel, învățământul centrat pe student poate fi descris prin răspunsurile la următoarele trei întrebări cheie: *Ce învățăm? Cum învățăm? De ce învățăm?*

Conceptul de învățământ centrat pe student este definit în literatura de specialitate prin componente precum (Kember, 2008; Lavoie și Rosman 2007): participarea activă a studenților în procesul de învățământ; învățarea prin aprofundarea și înțelegerea aspectelor studiate (și nu memorarea acestora); o mai mare responsabilizare a studentului în ceea ce privește propria pregătire universitară și profesională (astfel încât, în situația în care studentul eșuează, vina nu este asumată doar de profesor, ci și de student), dar și o mai mare autonomie a acestuia în procesul de învățare. Pe de altă parte, spre deosebire de învățământul centrat pe profesor, prin învățământul centrat pe student trebuie să se asigure o mai mare interdependență între profesor și student, ambii fiind supuși procesului de învățare permanentă, profesorul având rolul de a facilita și direcționa învățarea.

Conform O'Neill și McMahon (2005), învățământul centrat pe student poate fi sintetizat ca fiind practica prin care studentul își alege parcursul educațional, prin care acesta se implică mai mult în propria formare, asigurându-se astfel, o schimbare în „relația de putere” student-profesor (primul având puterea de a decide ce, cum, cât și de ce să învețe).

Învățământul centrat pe student include o serie de practici și metode specifice, printre care amintim (Brandes și Ginnis, 1986; Kember, 2008): consultații („*advisory*”), schimburi de experiență, învățarea prin prestarea de servicii („*service learning*”) – este o abordare a actului educațional în care studenții folosesc cunoștințele academice și abilitățile acumulate pentru a rezolva probleme ale comunității (de exemplu, colectarea reziduurilor de pe malul mării, din păduri; susținerea unor cursuri de educație antreprenorială etc.); internship-uri sau stagii de practică; învățare bazată pe proiecte; învățare prin problematizare; învățare activă (studenții rezolvă probleme, răspund la întrebări, formulează propriile întrebări, discută, explică, dezbat sau fac brainstorming); învățare prin cooperare și colaborare („*cooperative & collaborative learning*”) (studenții lucrează în echipă la operaționalizarea proiectelor sau la soluționarea problemelor, în condiții care asigură atât interdependență pozitivă, cât și responsabilitate individuală); învățare prin inducție, situație în care studenților li se prezintă mai întâi provocările (întrebări sau probleme), urmând ca ulterior aceștia să parcurgă materialul de curs și să răspundă provocărilor specifice care le-au fost adresate; implicarea studenților în cercetare; învățare de tip „*blended learning*”, metodologia acestuia presupunând învățare mobilă („*mobile learning*”), învățare online și învățare în clasă; jocuri de rol; prezentări orale.

De-a lungul timpului, s-a demonstrat că aceste metode pentru operaționalizarea învățării centrate pe student sunt superioare celor centrate pe profesor, indiferent care ar fi rezultatul final urmărit: stăpânirea pe termen scurt a informației, reținerea acesteia pe termen lung, profunzimea în

care s-a înțeles materialul de curs, dobândirea gândirii critice sau a aptitudinilor pentru rezolvarea problemelor, atitudinea pozitivă față de curs sau nivelul de încredere în abilitățile dobândite.

4. Metodologie

Cercetarea de față urmărește identificarea bunelor practici privind învățământul centrat pe student și bazat pe rezultatele învățării, în universitățile din România având în componență facultăți cu profil economic. Totodată, are în vedere definirea măsurilor care se impun pentru generalizarea practicilor de învățare activă la nivelul tuturor ciclurilor de studii ale învățământului universitar.

În realizarea cercetării, s-a urmărit identificarea a două categorii de practici asociate învățământului centrat pe student: a) practici standard și b) practici specifice, care conferă un anumit avantaj competitiv. Totodată, pornind de la rezultatele cercetării, am încercat să determinăm poziția Academiei de Studii Economice din București cu privire la calitatea implementării învățământului centrat pe student, în contextul învățământului superior din România, și să sugerăm metode de îmbunătățire a calității, pe baza bunelor practici întâlnite în celelalte instituții de învățământ superior. Analiza s-a centrat pe fiecare facultate cu profil economic, dar au fost luate în calcul și avantajele oferite de cadrul instituțional mai larg al universității.

Cercetarea s-a realizat prin consultarea paginilor web ale universităților și facultăților incluse în analiză, precum și a altor surse web de documentare, referitoare la aceste universități. Domeniile standard de analiză pentru fiecare facultate au inclus: tipul și conținutul programelor de studii oferite la nivelul celor trei cicluri de învățământ, organizarea cercetării și modalitățile de diseminare a rezultatelor acestora și serviciile oferite studenților, inclusiv activitățile extracurriculare. În cazul în care am avut la dispoziție și informații cu privire la mobilități internaționale, oportunități de practică, internship și angajare, implicarea studenților în viața studentescă, am luat în considerare și aceste dimensiuni de analiză.

În cadrul cercetării am ținut cont de unicitatea Academiei de Studii Economice din București conferită de mărimea universității, natura și numărul programelor de studii și structura organizațională și au fost incluse atât universitățile de cercetare avansată și educație, cât și cele de educație și cercetare științifică. Trebuie precizat faptul că acuratețea și relevanța analizei efectuate este în mare măsură determinată de natura informațiilor oferite pe site-urile fiecărei facultăți, care variază de la caz la caz.

Facultățile incluse în analiză au fost: 1. Universitatea din București - Facultatea de Administrație și Afaceri; 2. Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca - Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor; Facultatea de Business; Facultatea de Studii Europene; Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării; 3. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași - Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor; 4. Universitatea Politehnică din București - Facultatea de Antreprenariat, Ingineria și Managementul Afacerilor; 5. Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași - Facultatea de Textile, Pielărie și Management Industrial; 6. Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca - Facultatea de Științe; 7. Universitatea „Politehnica” din Timișoara - Facultatea de Management în Producție și Transporturi; și 8. Academia de Studii Economice din București.

5. Rezultate

Rezultatele analizei confirmă faptul că majoritatea universităților cercetate au depus eforturi dedicate și concentrate pentru a reorganiza curricula în acord cu cerințele pieței muncii și pentru a crește calitatea procesului educațional, în ansamblul acestuia. Totodată, universitățile manifestă o preocupare crescută pentru creșterea interdisciplinarității programelor lor de studii. De asemenea, universitățile cercetate demonstrează interes pentru armonizarea sistematică a calificărilor obținute de către absolvenții lor cu cerințele pieței muncii.

Trebuie menționat, totodată, că o parte dintre universitățile cercetate se evidențiază față de celelalte prin diversitatea și conținutul programelor de studii oferite, cel puțin din următoarele perspective: impact cultural, impact social, mărimea formațiilor de studiu, orientarea internațională a programelor de studii.

Cu toate acestea, practicile de învățare centrată pe student sunt disipate și destul de restrânse la nivelul programelor de studii, în cele mai multe dintre universitățile și facultățile cercetate. Cel mai adesea, învățământul centrat pe student este demonstrat prin: organizarea de conferințe, workshop-uri și alte evenimente științifice pe teme de interes global pentru studenți; organizarea de școli de vară; facilitarea accesului în companii pentru realizarea stagiilor de practică; oferirea de internship-uri (dar pentru un număr limitat, de regulă, destul de mic, de studenți); metode de predare și învățare susținute de tehnologia informațională (de exemplu, prezentări Power Point, mini-filmulețe, diverse sisteme informaționale); învățare pe bază de studii de caz (dar cele mai multe neancorate în realitatea din România sau locală).

Pornind de la rezultatele aceste analize, putem afirma că implementarea unui învățământ bazat pe rezultatele învățării și centrat pe student, în măsură să asigure experiențe diverse și personalizate de învățare, presupune următoarele:

- Asigurarea caracterului interdisciplinar al programelor de studii, inclusiv prin dezvoltarea unor programe aplicate pe diferite domenii de activitate ale economiei, cum ar fi energie, mediu, transport, agricultură, sănătate, construcții, arte, turism etc. Aceasta presupune, spre exemplu, dezvoltarea unor programe de studii universitare de licență care să permită studenților să aprobe o specializare de bază (majoritară - „major”) și încă una complementară („minor”) sau dezvoltarea unor programe de studii acreditate în domenii interdisciplinare.
- Implementarea unui sistem viabil de mentorat și tutorat. Aceasta presupune, spre exemplu, operaționalizarea cu rigurozitate a programelor de consultații săptămânale ale studenților, dezvoltarea unor planuri anuale de mentorat cu implicarea studenților din ani mai mari și a alumni, dezvoltarea unor planuri anuale de activități de tutorat și desemnarea tutorilor (din rândul cadrelor didactice) pentru fiecare an de studiu și serie/grupă de studenți, cu includerea în criteriile de evaluare a cadrelor didactice a activității de tutorat și recompensarea tutorilor în funcție de rezultate.

- Creșterea vizibilității activității centrelor de informare, consiliere și orientare în carieră din cadrul universităților prin: dimensionarea corespunzătoare (ca număr și compoziție) a acestuia (prin raportarea la numărul de studenți ai universității), facilitatea accesului studenților/ absolvenților la baze de date cu locuri de muncă; actualizarea permanentă a acestor baze de date, asigurarea legăturii permanente între studenți/ absolvenți și piața muncii (spre exemplu, companii, administrația publică etc.), consiliere profesională pentru asigurarea unei tranziții line de la viața universitară la piața muncii, elaborarea de rapoarte de analiză a solicitărilor de pe piața muncii etc.
- Generalizarea și extinderea la nivelul tuturor disciplinelor predate în cadrul universității a unor bune practici vizând învățarea activă. Acest obiectiv poate fi operaționalizat prin includerea în fișa disciplinei a unor metode de predare și învățare, precum: învățare bazată pe proiecte (proiecte individuale sau de grup, ancorate în realitatea practică curentă sau dezvoltate în companii, având o structură clar definită), învățare prin problematizare (studenții sunt puși situații decizionale diverse, răspund la întrebări, formulează propriile întrebări, discută, argumentează, dezbate, generează soluții), învățare prin cooperare și colaborare (studenții lucrează la proiecte sau soluționează probleme în echipă, în condiții care asigură atât interdependență pozitivă, cât și responsabilitate individuală), învățare pe bază de studii de caz, învățare prin experiențe directe (cadrele didactice sau studenții împărtășesc propriile experiențe profesionale, în corespondență cu tematica cursului; vizite în companii, vizite la organele administrației publice etc.), jocuri de rol/ simulări (diverse situații de afaceri), competiții de studii de caz, dezbateri pe marginea unor evenimente științifice și profesionale de actualitate, prezentări de grup (pentru activitatea desfășurată în echipă), invitat extern din realitatea practică – „Guest speaker”. Totodată, este necesară abordarea complementară a metodelor de predare și învățare menționate mai sus la nivelul fiecărui program de studii al universității, precum și asigurarea infrastructurii necesare pentru desfășurarea activităților didactice cu aplicarea metodelor de învățare menționate mai sus.
- Personalizarea actului educațional. Acest obiectiv poate fi pus în practică prin alcătuirea unor formații de studiu omogene ca nivel de pregătire (reorganizate la sfârșitul fiecărui an universitar) și, pe cât posibil, eterogene în ceea ce privește experiențele anterioare, nevoile specifice, stilurile de învățare sau prin implementarea unor programe de tip “blended learning” în facultățile care dispun de resursele necesare și personal instruit (cadre didactice familiarizate cu această metodă de predare și învățare) pentru a desfășura activități didactice. Totodată, se poate asigura posibilitatea studentului de a opta în mod real pentru discipline opționale și facultative, după parcurgerea disciplinelor obligatorii (trunchiului comun).
- Centrarea pe rezultatele învățării. Aceasta se bazează pe dezvoltarea și aplicarea unor sisteme de evaluare complexe, obiective, sumative și nu bazate pe acumulări, cu accent pe rezultatele învățării și anume: competențe dezvoltate – cunoștințe de specialitate, aptitudini, deprinderi, abilități și atitudini dobândite – etice, civice, comportamentale.

- Implicarea studenților în activitatea de cercetare prin participarea studenților în echipele de cercetare ale proiectelor, finanțate sau nefinanțate, gestionate de către universitate/ cadre didactice, elaborarea de lucrări/ articole științifice în colaborare cu studenții, participarea studenților la sesiunile de comunicări științifice studentești și premiarea rezultatelor științifice.
- Responsabilizarea studenților pentru rezultatele la care se ajunge la finalizarea programelor de studii, prin tratarea lor ca parteneri și participanți activi la procesul educațional.
- Organizarea unor școli de vară ca etapă pregătitoare pentru facilitarea accesului la un anumit program de studii sau pentru aprofundarea unor subiecte predate în cadrul programului de studii.
- Organizarea unor dezbateri publice în cadrul unor mese rotunde sau ateliere de lucru, cu participarea în calitate de invitați a cadrelor didactice și a practicienilor, pe teme de maxim interes pentru studenți, corelate cu tematica disciplinelor și realitatea curentă, precum și organizarea periodică de conferințe pe teme conectate în permanență la realitățile actuale.

6. Concluzii și discuții

Universitățile trebuie să se asigure că au identificat metodele de selecție potrivite pentru recrutarea viitorilor lor studenți, să asigure managementul progresului în carieră al studenților înmatriculați în cadrul programelor lor de studii și să ofere servicii sociale corespunzătoare, solicitate de către studenți. Totodată, universitățile trebuie să asigure un serviciu de orientare profesională și în carieră, bine organizat și să faciliteze contactul studenților cu realitatea mediului economico-social.

Universitățile trebuie să susțină dezvoltarea personală și profesională a studenților dincolo de achiziția de cunoștințe. Trebuie să îi ajute pe studenți să își definească orientarea profesională viitoare.

Importanța metodelor de învățare activă și a învățământului bazat pe rezultate rezidă în faptul că universitatea trebuie să pregătească studenții pentru integrarea în societatea cunoașterii, caracterizată prin următoarele:

- Complexitatea fenomenelor, care solicită un bagaj de competențe profesionale, sociale și culturale din ce în ce mai bogat. De asemenea, viteza cu care informația circulă în volum imens inhibă capacitatea receptorului de interpretare în timp util a acesteia.
- Dinamism și inovare continuă.
- Trecerea de la cunoașterea ca un ansamblu de cunoștințe, informații, date, la cunoaștere ca un ansamblu de competențe.
- Nevoia formării unor indivizi capabili să analizeze situații noi și să răspundă adecvat, utilizând abilități de gândire logică, de rezolvare a problemelor, de gândire critică, de gândire divergentă, de adaptare la noile situații.

- Dezvoltarea profesorului ca facilitator, având rolul de a crea situații de învățare în cadrul cărora studentul își stabilește demersurile de învățare, își conștientizează rezultatele și își perfecționează continuu activitățile de învățare.

Pentru ca rezultatele acestui articol să fie utile membrilor comunităților universitare, acestea trebuie să constituie premisele unui dialog susținut între cadre didactice și structurile de management, pe de o parte și între cadre didactice și studenți, pe de altă parte.

Bibliografie

- Altbach, Ph.G., Reisberg, L. și Rumbley, L.E. (2009) *Trends in global higher education: Tracking an academic revolution* (A report prepared for the UNESCO 2009 world conference on higher education). Paris: UNESCO.
- Bleiklie, I. și Kogan, M. (2007) 'Organization and governance in universities.' *Higher Education Policy*, Vol. 20, Nr. 4, pp. 477-493.
- Brandes, D. și Ginnis, P. (1986) *A Guide to Student Centred Learning*. Oxford: Blackwell.
- Bunning, F. (2006) *The Transformation of Vocational Education and Training (VET) in the Baltic States - Survey of Reforms and Developments (Technical and Vocational Education Training: Issues, Concerns and Prospects)*. Londra: Springer.
- Burnard, P. (1999) 'Carl Rogers and postmodernism: Challenges in nursing and health sciences.' *Nursing and Health Sciences*, Vol. 1, Nr. 4, pp. 241-247.
- Clark, B. (2004) *Sustaining change in universities: Continuities in case studies and concepts*. Maidenhead: Open University Press.
- Da Costa, O., Warnke, P., Cagnin, C. și Scapolo, P. (2008) 'The impact of foresight on policy-making: Insights from the FORLEARN mutual learning process.' *Technology Analysis & Strategic Management*, Vol. 20, Nr. 3, pp. 369-387.
- Drechsler, R. și Wiesner, A. (2012) 'Ambitious and agile: The University of Bremen's institutional strategy for advancing research strengths at a mid-sized university.' *The Academic Executive Brief*, Vol. 2, Nr. 2, pp. 1-5.
- Education International (2010) *Enhancing Quality: Academics' Perceptions of the Bologna Process*. Bruxelles.
- Education International și European Student's Union (2010) *Învățământ centrat pe student: Ghid pentru studenți, cadre didactice și instituții de învățământ superior*. Bruxelles. [Online] [Accesat la data de 7 Octombrie 2013] <http://www.anosr.ro/wp-content/uploads/2012/07/2012-Toolkit-ICS-cadredidactice1.pdf>.
- Etzkowitz, H. și Leydesdorff, L. (1997) *Universities and the global knowledge economy: a triple helix of university-industry-government relations*. London: Pinter.
- European Commission (2011) *Supporting growth and jobs – An agenda for the modernization of Europe's higher education system*. COM (2011) 567/2, Brussels.
- Gumport, P.J. (2000) 'Academic restructuring: Organizational change and institutional imperatives.' *Higher Education*, Vol. 39, Nr. 1, pp. 67-91.
- Holland, J. (2009) 'Young people and social capital.' *Young: Nordic Journal of Youth Research*, Vol. 17, Nr. 4, pp. 331-350.

- Kember, D. (2008) 'Promoting Student-Centred Forms of Learning across an Entire University.' *Higher Education*, Vol. 58, Nr. 1, pp.1-13.
- Lavoie, D. și Rosman, A.J. (2007) 'Using Active Student-Centred Learning-Based Instructional Design to Develop Faculty and Improve Course Design, Delivery, and Evaluation.' *Issues in Accounting Education*, Vol. 22, Nr. 1, pp.105-118.
- Neșțian, A.Ș. (coord.) (2013) *Viziunea „Universitatea orientată spre TQM în anul 2025”*: studiu realizat în cadrul proiectului „Comunitate universitară pentru managementul calității în învățământul superior”. Iași: Sedcom Libris
- Rauhvargers, A. (2004) 'Improving the recognition of qualifications in the framework of the Bologna Process.' *European Journal of Education*, Vol. 39, Nr. 3, pp. 331-347.
- OECD (2010) *Education at a glance 2010*. Paris: OECD.
- O'Neill, G. și McMahon, T. (2005) *Student-centred learning: What does it mean for students and lecturers?* University College Dublin. [Online] [Accesat la data de 4 Octombrie 2013] http://www.aishe.org/readings/2005-1/oneill-mcmahon-Tues_19th_Oct_SCL.html.
- Salmi, J. (2009) 'Scenarios for financial sustainability in higher education.' In *Higher Education to 2030*, Vol. 2: Globalization. Paris: Centre for Educational Research and Innovation. OECD.
- Taylor, P.G. (2000) 'Changing Expectations: Preparing students for Flexible Learning.' *The International Journal of Academic Development*, Vol. 5, Nr. 2, pp. 107-115.